

Vefatı münasebetiyle Prof. Dr. Işın Demirkent

Prof. Dr. Işın Demirkent'i 10 Şubat 2006 Cuma sabahı kaybettik. Fakülte arkadaşım ve çok değer verdiğim meslektaşım olan bu hanımefendinin kaybından dolayı duyduğum üzüntü sonsuz-

dur. Henüz İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin sanat tarihi bölümünde öğretim üyesi olduğum yıllarda Işın Demirkent'i tanıdım. Ben, Bizans sanat tarihi dersleri veriyordum. Aynı fakültede tarih bölümünde Ortaçağ tarihi dersleri Fikret Işıltan tarafından üstlenilmişti. Ortaçağ tarihinin içinde Bizans tarihi çok önemli bir yer aldığından ikimiz arasında yakın bir temas kurulmuştu. Işın hanım Fikret Işıltan'ın asistanı olarak daima onun yanında bulunuyordu.

İzmir'de dünyaya gelmiş olan Işın Hanım, lise öğretimini İstanbul'da Kandilli Kız Lisesi'nde yapmış ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin tarih bölümünde yüksek öğretimini tamamlamıştı. Buradan mezun olduktan sonra da tarih bölümünde Ortaçağ Tarihi kürsüsünde görev aldı. Ve çalışmalarını da gayet tabi olarak Ortaçağ üzerinde toplamıştı. Onun üzerinde durmak istediği konu daha çok Ortaçağ tarihinin son bölümlerinde Avrupa ve Yakın Doğu'da büyük çalkantılara yol açan Haçlı Seferleri olmuştu. Işın hanım bu çalışmalarının başında Haçlı Seferleri sırasında yakın doğuda kurulmuş olan bir Haçlı idaresini tanıtmaya çalışmıştı. *Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi: 1098-1118* başlıklı bu etraflı araştırma bir doktora tezi olarak takdim edildikten sonra 1987 yılında Ankara'da Türk Tarih Kurumu yayınları arasında güzel bir şekilde basılarak ilim alemine takdim edildi.

Haçlı seferleri ile ilgisini azaltmayan Işın Hanım 1997 yılında *Haçlı Seferleri* başlıklı büyük bir eser ortaya koyduğunda herkesin kolaylıkla okuyabileceği, rahatça Haçlı Seferlerinin gaye ve sonuçlarını öğrenebileceği toplu bir kitap meydana getirilmişti. Dünya Yayıncılık tarafından piyasaya çıkarılan bu eser güzel temiz baskısı yanı sıra için-

deki çok zengin resim malzemesi bakımından meraklı okuyucunun Haçlı Seferlerinin âlemine girebilmesini sağlıyordu. Bu kitap “Türk Tarih Eserleri Kütüphanesi”nde eksikliği duyulan bir konuyu böylece takdim ederken hocası Prof. Dr. Fikret Işıltan da aynı konuyu ilmi bir eseri Türkçeye çevirmek suretiyle tamamlıyordu. İngiliz tarihçi Prof. Runcimen’in *Büyük Haçlı Seferleri Tarihi* kitabının Türkçe çevirisiyle birlikte Ortaçağ’ın ikinci yarısında dünya tarihine damgasını vuran Haçlı Seferleri etrafı bir biçimde Türk okuyuculara takdim edilmiş olmuştur.

Işın Hanım’ın araştırma ve ilgi sahası hep Ortaçağ’ın ikinci bölümünün çerçevesi içinde kaldı. 1996 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan hakkındaki küçük kitabı onun bu dönem içinde Bizans/Selçuklu ilişkilerini ortaya koymayı tercih ettiğini belli ediyordu. İslam kaynaklarında hakkında fazla bilgiye rastlanmayan ancak gerek Bizans, gerek Haçlı kaynaklarının üzerinde durdukları bir Türk hükümdarı olan II. Kılıçarslan bu monografya ile doyurucu bir şekilde tanıtılmış bulunmaktadır. Işın Hanım Haçlı Seferleri ile ilgisini hiçbir zaman kesmedi. Nitekim Türkiye Diyanet Vakfı’nın yayınlamakta olduğu *İslam Ansiklopedisi*’nin XIV. cildinin 525-546. sayfalarında Haçlı Seferleri hakkında toplu bir madde yayınlamak suretiyle bu konuyu ansiklopedi çerçevesi içinde takdim etmiş oldu.

Kürsüsünde gelişerek doçent olan Işın Demirkent Bizans tarihi ve kaynakları hususunda da ilgisini artırmayı sürdürüyordu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde henüz Bizans sanat tarihi dersleri verdiğim yıllarda kendi kürsümüz asistanı derslerime girmezken Işın Hanım büyük bir merakla derslerime devam eder ve büyük bir intizamla hiç kaçırmadığı bu derslerin notunu en ön sırada oturarak tutardı. Bundan sonra onun Bizans tarihi ile yakından ilgilendiğini görüyoruz. Yine Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan Bizans vekayinamelerinden Mikhail Psellos’un eserini Türkçeye çevirmek suretiyle Bizans tarihinin yaklaşık yüzyıllık bir safhasını ortaya koymuş oluyordu. Çok azı Türkçe olarak basılan Bizans kaynaklarından bir tanesi olan bu Psellos vekayinamesi Bizans tarihi bakımından olduğu kadar Anadolu’ya giren ve burada kalıcı bir idare kurmaya başlayan Türklerin de tarihi bakımından önemliydi. Bundan sonra Işın Demirkent’in Bizans tarihi üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırdığı görülür. Bol resimli ince bir broşürden ibaret *Bizans İmparatorluğu Dönemi İstanbul 330-1453* başlıklı çalışma fazla derin bir araştırma sayılamaz. Fakat 2003 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından yayınlanan *Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası*

(1261-1453) Bizans imparatorluğunun son döneminin etraflı bir bibliyografyası olması bakımından çok faydalı bir çalışma olarak ortaya çıkmıştır. Hacimli bir çalışma olan bu eser, Türklerle devamlı mücadele halinde olan Bizans'ın bu son dönemde ne kadar geniş ölçüde, adeta bir kütüphaneyi dolduracak derecede yayına sahip olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde tarih profesörü olarak hizmetini sürdüren Işın Hanımefendi'nin bundan sonraki çalışmalarını Bizans imparatorluğunun bu son döneminin bazı kaynaklarını Türkçeye çevirip yayınlamak olmuştur. Oldukça geniş bir vekayiname olan Niketas Khoniates'in eserini de Türk diline kazandırmak suretiyle bu programını sürdürmüştür.

Işın Demirkent'in bu eserleri dışında bilhassa *İslam Ansiklopedisi*'nde yayınlanmış birçok makalesi vardır. Bunlardan Haçlı seferlerine dair olan maddenin yukarıda adı geçmiştir. Ayrıca kendisinin Bizans, Franklar, Hassan Gümüştegin, Herakleios, İstanbul (Kuruluşundan 1453'e Kadar), Kayser, Kıbrıs, Kılıçarslan I, Kudüs, Kürboğa, Maarretünnuman, Menbic, Mevdud Altuntegin, Misis maddelelerinin yanı sıra çeşitli yerlerde çok sayıda ilmi makaleleri de yayınlamıştır. Bunların başlıcaları "1071 Malazgirt Savaşı'na Kadar Bizans'ın Askeri ve Siyasi Durumu" (*İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sy. 33, s. 133-146), "Haçlılara Karşı Mücadelede Başarılı Bir Türk Kumandanı: Savar" (*Bellekten*, sy. 191-192, c. 48, s. 453-479), "Urfa Haçlı Kontluğu Tarihine Bir Bakış (1098-1144)" (*Şanlıurfa ve Güney-Doğu Anadolu Projesi (GAP) Sempozyumu (Şanlıurfa, 16-19.11.1987)*, s. 83-89), "Hittin Zaferi ve Kudüs'ün Müslümanlarca Fethinin Batı'daki Akisleri (Der Sieg von Hittin und Die Eroberung Jerusalems Durch Die Moslems im Spiegel der Westlichen Darstellung)" (*Bellekten*, sy. 205, c. 52, s. 1547-1566), "Urfa Haçlı Kontluğu Tarihine Bir Bakış (1098-1146)" (*Bellekten*, sy. 206, c. 53, s. 167-174), "Haçlı Seferleri Kaynaklarının Büyük Külliyatı" (*Bellekten*, sy. 210, c. 54, s. 863-898), "Haçlı Seferleri Dönemi Kalelerinden" (*Bellekten*, sy. 216, c. 56, s. 371-389), "Ondördüncü Yüzyıla Kadar Balkan Yarımadasında Bizans Hakimiyeti" (*I. Kosova Zaferi'nin 600.Yıldönümü Sempozyumu (26.04.89)*, s. 1-11), "Komnenos Hanedanının Büyük Başkumandanı: Türk Asıllı Loannes Aksukhos" (*Bellekten*, sy. 227, c. 60, s. 59-72), "Haçlı Seferi'nin Mahiyeti ve Başlaması" (*Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri, (26-27 Mayıs 1997)*, s. 1-14), "Komnenos'lar Sarayında Bir Türk: Ioannes Aksukhos" (*II. Türk Tarih Kongresi*, s. 539-544).

Prof. Dr. Işın Demirkent'in aramızdan ayrılmasıyla birlikte Türk tarih bilimi üzerinde az durulan bir dalın en bilgili araştırmacısı kaybedilmiştir. Bu bakımdan Türk bilim tarihi onun eksikliğini daima duyacaktır. Uzun ve ızdıraplı rahatsızlığına rağmen çalışmalarını hiç aksatmayan ve toplantılara kendisine sadık yardımcılarının desteğiyle daima katılan Işın Demirkent'in boşluğunun kolay kolay doldurulamayacağı söylenebilir.

Dostluk ve meslektaşlığına çok değer verdiğim Işın Demirkent'in kaybından dolayı duyduğum üzüntüyü burada samimi olarak ifade ederken yüce Allah'ın rahmetini de ondan esirgememesini canı gönülden diliyorum.

Prof. Dr. Işın Demirkent'in Başlıca Yayınları

Çok acele olarak hazırlanan bu bibliyografya denemesi Prof. Dr. Işın Demirkent'in bütün eserlerini kapsamamaktadır.

Kitaplar

Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi: 1098-1118, İstanbul 1974.

Mikhail Psellos'un Khronographia'sı, Ankara 1992.

Sultan I. Kılıçarslan: Türkiye Selçuklu Hükümdarı, Ankara 1996.

Haçlı Seferleri, İstanbul 1997.

Joannes Kinnamos'un Historiası (1118-1176) (yay. haz. Işın Demirkent) Ankara 2001.

Bizans İmparatorluğu Dönemi İstanbul 330-1453, İstanbul [t.y.]

Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası (1261-1453), İstanbul 2003.

Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206) İstanbul'un Haçlılar Tarafından Zaptı ve Yağmalanması, İstanbul 2004.

Makaleler

"1071 Malazgirt Savaşı'na Kadar Bizans'ın Askeri ve Siyasi Durumu", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, özel sy. 33 (1980/1981), s. 133-146.

"Haçlılara Karşı Mücadelede Başarılı Bir Türk Kumandanı: Savar", *Bellekten*, sy. 191-192 (1984), c. 48, s. 453-479.

"Urfa Haçlı Kontluğu Tarihine Bir Bakış (1098-1144)", *Şanlıurfa ve Güney-Doğu Anadolu Projesi (GAP) Sempozyumu*, (Şanlıurfa, 16-19.11.1987), s. 83-89.

“Hittin Zaferi ve Kudüs’ün Müslümanlarca Fethinin Batı’daki Akisleri (Der Sieg von Hittin und Die Eroberung Jerusalems Durch Die Moslems im Spiegel der Westlichen Darstellung)”, *Bellekten*, sy. 205 (1988), c. 52, s. 1547-1566.

“Urfa Haçlı Kontluğu Tarihine Bir Bakış (1098-1146)”, *Bellekten*, sy. 206 (1989), c. 53, s. 167-174.

“Haçlı Seferleri Kaynaklarının Büyük Külliyatı”, *Bellekten*, sy. 210 (1990), c. 54, s. 863-898.

“Haçlı Seferleri Dönemi Kalelerinden Ravendan”, *Bellekten*, sy. 216 (1992), c. 56, s. 371-389.

“Ondördüncü Yüzyıla Kadar Balkan Yarımadasında Bizans Haki-miyeti”, *I. Kosova Zaferi’nin 600. Yıldönümü Sempozyumu*, (26.4.89), Ankara 1992, s. 1-11.

“Komnenos Hanedanının Büyük Başkumandanı: Türk Asıllı Loan-nes Aksukhos”, *Bellekten*, sy. 227 (1996), c. 60, s. 59-72.

“Haçlı Seferi’nin Mahiyeti ve Başlaması”, *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Rubu Semineri*, (26-27 Mayıs 1997), İst-
anbul 1998, s.1-14

“Komnenos’lar Sarayında Bir Türk: Ioannes Aksukhos”, *II. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1999, s. 539-544

DİA Maddeleri

Bizans, c. VI, s. 230-244.

Franklar, c. XIII, s. 173-176.

Haçlılar, c. XIV, s. 525-546.

Hassan Gümüştegin, c. XVI, s. 396-397.

Heraklios, c. XVII, s. 210-215.

İstanbul (Kuruluşundan 1453’e Kadar), c. XXIII, s. 205-212.

Kayser, c. XXV, s. 94-96.

Kıbrıs, c. XXV, s. 370-374.

Kılıcarslan I, c. XXV, s. 396-399.

Kudüs, c. XXVI, s. 329-332.

Kürboğa, c. XXVI, s. 562-563.

Maaretünnuman, c. XXVII, s. 274-276.

Menbic, c. XXIX, s. 123-124.

Mevdud Altuntegin, c. XXIX, s. 427-429.

Misis, c. XXX, s. 178-181.

